

Van kapellen en kluizenaars

Karel Vangheluwe & Luc Haeghebaert

In de loop van vorig jaar werd één van de oudste kapellen van onze gemeente, de kapel Goddyn in de Fonteinestraat, aangereden door een vrachtwagen en hierdoor onherstelbaar beschadigd. De familie Goddyn, eigenaar van de kapel, hechtte er echter aan dat de kapel heropgebouwd werd. Om praktische redenen werd er gekozen voor een klein kapelletje met een zitbank er voor. De steen met de vermelding *Deze kapel werd gebouwd in 1865 door de kinders van Jan Goddyn - Verhaeghe* werd achteraan in het kapelletje ingemetseld. Ook het oorspronkelijk beeld werd behouden.

1 Historiek van de kapel

Hieronder volgt het verhaal zoals Karel Vangheluwe het uit de mond der mensen optekende voor zijn *Kapelletjeskroniek van de laatste eeuw*¹.

Ze is gebouwd naar een ingemetselde steen, door de kinderen van Jan Goddyn, waarschijnlijk uit dankbaarheid omdat vader Goddyn van een beenbreuk genezen was². Ze is in 1866 ingewijd door Mgr. Waffelaert, toen nog een jonge bisschop. Het Onze Lievevrouwebeeld dat er in staat is nog het oorspronkelijke beeld.

In 1870 hebben Franse priesters, uitgeweken uit hun land, er nog de H. Mis opgedragen.

Bij een verkoop in 1901 acteerde de notaris dat de kapel voor iedereen toegankelijk moest blijven.

Tijdens de eerste wereldoorlog had er een hallucinante gebeurtenis plaats in de kapel. Al de hoeven in de streek waren bezet door Duitse soldaten. Een Duitse generaal, waarschijnlijk zwaar gekwetst aan het front, werd stervend teruggebracht naar één van de omliggende hofsteden. Hij overleed er na korte tijd. Het lijk werd naar de

De kapel, zoals ze er tot in 2000 uitzag.

¹ VANGHELUWE, Karel: *Kapelletjeskroniek van de laatste eeuw*, uitgave in eigen beheer, Lichtenvelde, 1979, p. 17 e.v.

² Vader Jan Goddyn was in feite al in 1844 overleden. De volkse overlevering heeft hier waarschijnlijk een loopje genomen met de feiten. Of was het Ivo Goddyn die van een beenbreuk genezen was?

kapel gebracht, en in een zinken kist gelegd. Terwijl soldaten buiten de erewacht hielden, werd de kist toegesoldeerd en in een prachtige houten kist geplaatst. Daarna vertrok een stoet plechtig naar het station waar het stoffelijk overschot op de trein gezet werd en naar Duitsland gezonden. We mogen gerust veronderstellen dat er een zekere godsdienstige plechtigheid heeft plaats gehad, en dat daarom het lijk naar het kapelletje gebracht werd; en dat de overledene geen zgn. protestant was, gezien de evangelische kerk niet van O. L. Vrouwverering houdt.

De puinen, na de aanrijding.

Brandsporen van het lassen zijn nog in de zijbanken zichtbaar.

Het schaliedak werd in de dertiger jaren vervangen, jammer genoeg, door een dak van gegolfde platen. Misschien ter gelegenheid van deze herstelling hield E.H. Flipts er in het jaar 1934 een grote bedevaart met de ganse parochie. Er waren langs de Bontenhondstraat versierde boompjes geplant, en er moest een blauw-witte vlag zo hoog in een boomkruin op het hof Labens aangebracht worden dat ze reeds zichtbaar was van aan het begin der Bellestraat. Het was de tijd van het triomfantelijk kerkelijk leven...

De nieuwe kapel met zitbank ervoor.

Tijdens de tweede wereldoorlog kwam heel de Padhoek en het Spinnekenambacht (begin der Kauwentijnestraat) er elke avond bidden onder leiding van E.H. Devloo. Eens, terwijl de menigte verzameld was rond de kapel, passeerde er een vliegende bom, V1, en er ontstond een grote paniek. Doch de V-bom vloog verder oostwaarts en is ergens in Oost-Vlaanderen neergestort.

Reeds lang is de familie Goddyn geen eigenaar meer van de oude hoeve van Jan Goddyn. Die ging door verkoop en erfenis over in handen van verscheidene andere eigenaars. In 1977 is de kapel weer behoorlijk hersteld geworden.

Hoewel het enkel van ver te maken heeft met de geschiedenis van deze kapel, zou het toch wel interessant zijn hier even de kluzenaar van de

Beatuskluis te vernoemen en zijn zoon, E.H. Staf Vandekerckhove, Cisterciënzermonnik van Orval of Clervaux, twee mensen wier leven zich grotendeels afgespeeld heeft rond deze kapel.

2 De Beatuskluis

In verband met de kapel Goddyn leek het ons interessant de vertelling van de kluizenaar van de Beatuskluis neer te schrijven. Onderstaand verhaal werd opgetekend door Karel Vangheluwe op basis van gegevens medegedeeld door één van de nakomelingen van de betrokken persoon. De namen in de legende zijn fictief.

Leon, de kluizenaar van de Beatuskluis.

Leon Vantorre was een vlotte kerel, die in gezelschap prachtig kon vertellen en vrolijk zijn. Jeanny Vanlo, dochter van een voornamelijk familie van wijnhandelaars, werd verliefd op hem. Tot ongenoegen van heel haar clan. Leon was metselaar, en hoewel dat toentertijd beter was dan simpele landbouwersknecht, bracht dat beroep weinig op. Jeanny zette echter haar wil door en huwde Leon, die in dienst kwam van de wijnhandel. Hij zou de klanten bezoeken die buiten het dorp woonden. Het jonge paar ging in Hooglede wonen en de toekomst scheen verzekerd.

Er werden vijf kinderen geboren in het jonge gezin, waarvan er eentje vroeg stierf. Doch er liep stilaan iets mis met Leon: hij was goedaardig maar zwak van karakter. Hij vermocht de baan niet zoals men wel eens zegt. Hij trakteerde zijn klanten overvloedig, en gokte wel eens om het aldus verloren geld terug te winnen. Hij bleef talmen in de herbergen, want thuis was er kindergeschrei en kinderverzorg en verwijt van zijn vrouw. Het kwam zo ver dat de resultaten van de handel bedroevend werden, en de clan van de Vanlo's nam dat niet. Het kwam tot hoog oplopende twistgesprekken. De Vanlo's zeiden vrij uit tegen Jeanny 'Ge ziet nu wat er van komt!'.

Nu was Jeanny een kordate vrouw en ze nam een kloek besluit. Ze vroeg haar deel in de familiefortuin, verkocht in Hooglede wat er nog te verkopen was en kocht daarmee een kleine hoeve in Lichtervelde. Ze stelde Leon voor de keuze: landbouwer te worden of weg te blijven. Leon kwam tegen zijn goesting mee naar de hoeve en moest daar de richtlijnen volgen van Jeanny, en de bemoeiingen ondergaan van de familie Vanlo. Hij plooidde zich en de kinderen groeiden voorspoedig op. Maar lang bleef dat niet duren: het vrolijk leven waarvan hij geproefd had, kon hij niet meer missen. Hij kreeg wel elke week zijn (letterlijk) drinkgeld van Jeanny maar trachtte daar welhaast wat bij te verdienen om zijn mislukking te vergeten in de drank.

Het werd hoe langer hoe erger. Hij eiste steeds meer drinkgeld, en, opvliegend als hij was, ging hij daarbij brutaal te werk. De kinderen waren de angstige getuigen van zijn woede, waarbij hij zelfs meubels openbrak om aan geld te geraken. Hij was sterker gebouwd dan Jeanny. In handkracht kon zij er niet tegen op. Later liet ze haar broer Ivo roepen als het slecht ging en op zekere dag

verboden ze hem het huis. Van dan af sloep hij in het ovenbuur. Op een dag was hij dronken en dreigde de hoeve in brand te steken.

Sedert dan mocht Leon niet meer op het erf komen; de rijkswacht werd er bij gehaald en bewaakte lange tijd dag en nacht de hoeve. Op de rand van de afgelegen wijk, achter De Lege Bergen en aan de zoom van een bos bestond al sedert eeuwen een schuilplaats, half in een heuvel gegraven, half afgedekt met riet. Daar nam Leon zijn intrek, terwijl hij overal vertelde hoe schandalig hij behandeld was door de familie Vanlo. De mensen van de streek noemden die schuilplaats de spelonk, of ook wel de Beatuskluis omdat er nog steeds verhalen de ronde deden dat daar ooit kluzenaars hadden gewoond.

Leon ging hier en daar wat metselen of landwerk verrichten. Hij was een verwoed pensjager geworden. Telkens als hij dronken was, dwaalde hij rond de hoeve en uitte allerlei bedreigingen. Een echtscheidingsproces werd uitgesproken. De broer en de zusters van Jeanny waren regelmatig aanwezig om te waken en een hand toe te steken.

Jaren verliepen. Jeanny stierf, de hoeve werd openbaar verkocht en de erfenis verdeeld onder de vier kinderen. De twee zonen huwden niet, de twee dochters zorgden wel voor een nageslacht. De naam Vantorre verdween uit de gemeenschap. In zijn oude dag belandde Leon in het oudemannenhuis waar hij na enkele jaren gestorven is.

3 **Waarheid en verdichtsel**

Tot zover de mondelinge overlevering, opgetekend door Karel Vangheluwe.

De persoon over wie hier sprake is, is Charles Vandekerckhove, geboren in Meulebeke 1837, gehuwd met Melanie Goddyn en overleden in het Godshuis te Lichtervelde op 22 mei 1904. Het gezin telde inderdaad vier kinderen: Elodie, Achiel, Gustave en Adelina. De legende zegt dat de twee zonen ongehuwd bleven, dit klopt niet helemaal met de realiteit. Achiel huwde met Augusta Maertens maar bleef kinderloos. Hij was (gediplomeerde of *wilde?*) veearts van beroep en bezocht per fiets de boerderijen van de streek, met een zware tas aan de buis. In zijn oude dag woonde Achiel in de Torhoutstraat. Gustave trok in 1897 naar het klooster te Westvleteren. Later vinden we hem terug als monnik Dom Antoine van de abdij van Val-Dieu nabij Aubel waar hij zich tot een gewaardeerd historicus ontpopte. Hij

Dom Antoine (in de wereld Gustave Vandekerckhove °1877 +1963), zoon van de 'kluzenaar'.

overleed er in 1963. Elodie trouwde met Henri Fiems uit Torhout. Adelina daarentegen bleef ongehuwd, maar overleed op vrij jonge leeftijd.

De hofstede waarover sprake moet de oude hofstede Goddyn zijn in de Fonteinestraat waar de kapel in 1865 gebouwd werd. Melanie kocht dus wellicht de ouderlijke hofstede. Of was ze steeds eigendom van de familie geweest? Feit is dat toen het gezin in 1875 naar Lichtervelde kwam wonen, moeder Goddyn (Regina Dejonghe) nog op die hofstede woonde, samen met haar ongehuwde zoon Ivo van wie ook sprake is in het verhaal. Moeder Goddyn overleed een jaar later. Wie in die tijd de wijnhandel-in-'t-groot runde op het dorp is ook niet duidelijk.

Het klopt wellicht ook niet dat de echtscheiding uitgesproken werd, want op de overlijdensakte van Charles Vandekerckhove staat hij vermeld als weduwnaar van Melanie Goddyn. Een officiële scheiding zal er dus wel nooit geweest zijn. In 1897 schreef Charles Vandekerckhove zelfs een verzoekschrift naar de minister om onderstand te verkrijgen. De gemeente antwoordde echter: *dat Vandekerckhove nog nooit zijnen nood is komen klagen en dat wij gelooven dat hij niet wettiglijk gescheiden is van zijne vrouw die eene hofstede bezit en in staat is van in de onderhoudskosten van haren man te voorzien*. Toch verklaarde een informant beslist dat Melanie Goddyn tot tweemaal toe een proces heeft ingespannen tegen haar echtgenoot (het eerste proces verloor ze). Dat de hoeve in 1901 verkocht werd, is echter een vaststaand feit.

In de context van hetgeen voorafgaat, is het wellicht nuttig even de volgende passage uit de *Beschrijving der Krekebeek en de bespoelde plaatsen*³ in herinnering te brengen. Karel De Ceuninck, onderpastoor te Lichtervelde, beschreef in 1875 niet alleen het brongebied van de Krekebeek (Zwanebeek) maar ook de kluizenaarswoning die in de onmiddellijke omgeving te vinden was:

Wat noord van de plaats waar de galge stond, vindt men op Lichtervelde de bijzonderste bron van de Krekebeek, in de Bellebosschen, op de Fonteinestikken, bij den Looput. Nog eenige stappen leeger en wij komen aan het huizeken genoemde De Hermitagie. Vanwaar mag dien name komen? Noch min noch meer van de hermyten of kluizenaars die hier in ons Vlaanderen, gelijk veelal elders, woonden tot in het begin van de verledene eeuw.

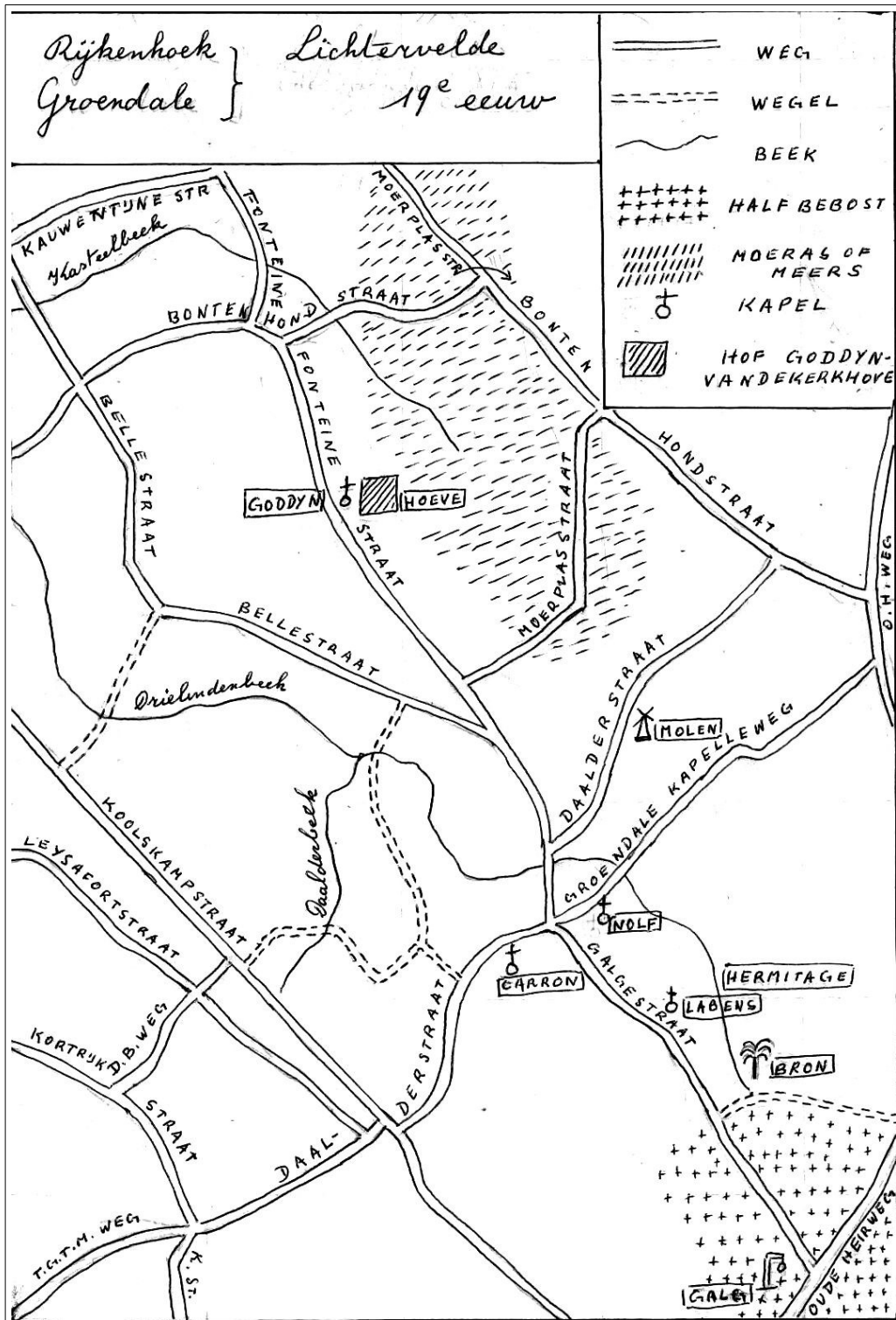
.../...

Hunne woning was een holte in een rots of eene leemen hutte van binnen en van buiten beplakt en bepleasterd met klijtaarde en gedekt met lisch, riet of varnte. De eerste en oorspronkelijke kluize opgericht langs de Krekebeek te Lichtervelde was nog veel eenvoudiger. Wie zal het kunnen gelooven? Een holle beukenboom diende als schuilplaats voor den

³ *Beschrijving der Krekebeek en de bespoelde plaatsen door KDC*. Titel van een reeks artikelen geschreven door Lichtervelds onderpastoor Karel De Ceuninck omstreeks 1875 en gepubliceerd in de Torhoutse krant *De Vrede*. Een groot uittreksel over Lichtervelde verscheen in ons jaarboek 1988.

heiligen Bavo, in 't Bellebosch aan de bron van eene borrelende fonteine.
Dit geschiedde op het einde van de zesde eeuw.

Uit den Bellebosch loopt de Krekebeek, door de Bellemeerschen al kringelend voort door de Kasteelmeerschen.

De Krekebeek heet nu de Zwanebeek en sedert de aanleg van de snelweg is de kaart van de Rijkenhoek grondig hertekend. De Bellebossen zijn al lang verdwenen

en ware Karel De Ceuninck daar niet geweest, van de Hermitage zouden maar weinigen meer weten...

Is er een verband tussen de hermitage beschreven door Karel De Ceuninck, de kluis uit de legende en Goddyns kapel? De vraag zal wellicht altijd onopgelost blijven.

Heemkundige kring Karel Van de Poele